

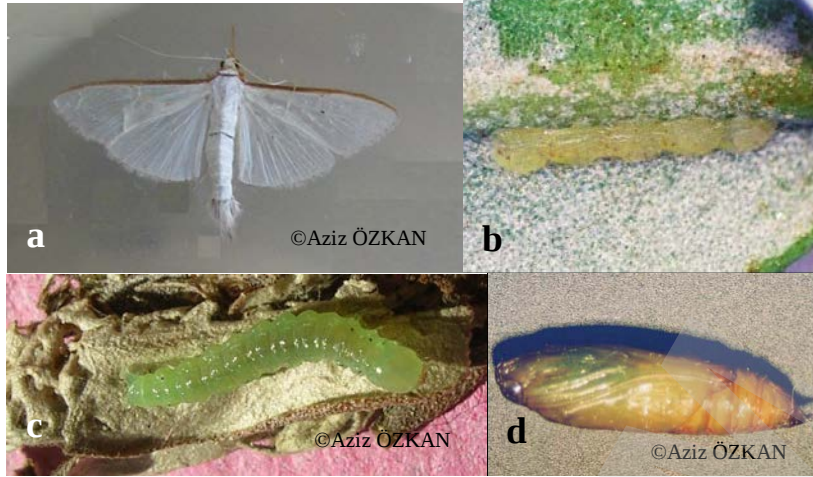
ZEYTİN FİDANTIRTILI***Palpita unionalis* (Hübner)****(Lepidoptera: Pyralidae)****1. TANIMI VE YAŞAYIŞI**

Ergin kelebeğin kanat açıklığı 22–33 mm'dir. Genel görünüşü parlak beyaz renkte olup, ön bacakları hariç böceğin tüm vücudu beyaz pullarla kaplıdır. Hafif şeffaf görünümü olan ön kanatların yan kenarları saçaklıdır ve ön kanadın üst kenarı boyunca kahverengi ince bir bant bulunur. Ayrıca bu bandın hemen yanında birbirinden farklı uzunluklarda, ancak aynı hat boyunca dizilmiş 4 adet siyah leke mevcuttur. Ön ve arka kanatların tam ortasında birer siyah leke vardır. Arka kanatların ortasında bulunan lekeler ön kanatlara göre nispeten daha küçüktür. Bileşik gözlerin yanından toraksa doğru kahverengi bir bant uzanır. Antenleri kıl şeklinde ve açık kahverengidir (**Şekil 75a**).

Yumurtası, ortalama 0.9 mm boyundadır. Taze zeytin yapraklarının alt ve üst yüzeyine genellikle de damar boyunca bazen tek tek, bazen de 10'lu, 40'lı veya maksimum 120'li kümeler halinde bırakılır. İlk bırakılan yumurtalar yeknesak beyaz, soluk sarı renkte ve yassılaştırmış elips şeklindedir. Açılmaya yakın yumurtanın rengi koyulaşır ve larvalar yumurtanın içinde belirmeye başlar (**Şekil 75b**).

Larva, yumurtadan ilk çıktığı zaman sarı renkte olup, daha sonra yeşile döner. Baş vücuda göre daha açık renktedir. Larvaların her segmentin yanında 3 çift küçük kıl ve ilk iki segmentinde birer çift siyah leke mevcuttur. Olgun larvanın boyu 20–25 mm'dir (**Şekil 75c**). Olgun hale gelen larvaların segmentleri büzülür, vücut kısalır ve larvalar birleştirdikleri yapraklar arasında ağ örerek pupa olur. Pupa ilk oluştuğunda açık sarımsı yeşil olup, daha sonra kahverengileşmeye başlar (**Şekil 75d**).

Zeytin fidantırtılı, Bursa ili koşullarında kışı son dönem larva olarak toprak altında geçirir. İlk erginler Mayıs ayı sonu-haziran ayı ortalarında görülür. Ancak bu aylar içinde görülen erginlerinin sayısı oldukça az olup, genellikle yasemin gibi ara konukçusu olan bitkileri tercih ederler.

Şekil 75. Zeytin fidantırtılı (a: ergin, b: yumurta, c: larva; d: pupa).

Erginleri Bursa ili zeytin alanlarında ilk olarak temmuz ayı ortasından itibaren görülür. Günün alacakaranlık periyodunda aktif olup, gündüzleri ise zeytin dallarının sürgünleri arasında gizlenirler. Erginler, sadece rahatsız edildiklerinde bir ağaçtan diğerine uçarak yer değiştirirler. Laboratuvar koşullarında dişiler, ömürleri boyunca 150–660 yumurta bırakır ve yumurta gelişmesi 3–5 gün sürer. Altı dönem geçiren larva, gelişmesini 14–23 günde tamamlar. Pupa dönemi 6–10 gün içinde sona erer ve ergin çıkışları başlar. Ergin ömrü 10–20 gündür.

Bursa ili zeytinliklerinde ağustos, eylül ve ekim-kasım aylarında birbiri içine girmiş 2 döl ve 1 kısmi döl verir. Son dölün larvaları sıcaklık ortalamalarının 9°C'ye düştüğü aralık ayı sonundan itibaren kışlamaya çekilir. Literatür bilgilerine göre, Zeytin fidantırtılı'nın çıkış ve zarar meydana getirme zamanları bölgeden bölgeye değişiklikler gösterebilir. Nitekim, yabancı ülkelerde yapılan çalışmalarda zararının Akdeniz sahillerinde daha fazla döl verdiği (3–6 döl) saptanmıştır.

2. ZARAR ŞEKLİ, EKONOMİK ÖNEMİ VE YAYILIŞI

Yumurtadan çıkan Zeytin fidantırtılı larvaları, taze bir yaprak arar ve bunun üzerinde beslenmeye başlar. Yeni çıkmış larvanın ilk tercihi, taze zeytin fidanları veya sürgünleridir.

Bakımsız bahçelerde zeytin gövdesinin yanlarında bulunan kökten veya gövdeden çıkmış taze sürgünler (obur sürgünler) larvalar tarafından özellikle tercih edilir. Genç larvalar taze zeytin yapraklarında beslenirken dantelimsi bir zarar meydana getirir (**Şekil 76e**). Zeytin fidantırtılı 3. larva döneminden sonra çok oburca beslenmekte ve zeytin yapraklarının tamamını tüketmektedir. Özellikle son dönem larvanın zararı çok önemlidir. Larvalar, zeytin fidanlarının tüm taze sürgünlerini, zeytin ağaçlarının ise ertesi yıl meyve verecek yeni sürgünleri ile diğer sürgünlerini tamamen yemektedir (**Şekil 76a-d**).

Larva popülasyonunun çok yüksek olduğu durumlarda ise, 3. larva döneminden sonra zeytinin ben düşme döneminde olgunlaşmamış meyvelerle de beslenirler. Larvalar, zeytin meyvelerinin kabuğunu kemirerek beslenmeye başlar ve meyve etini çekirdeğe kadar yemek suretiyle zarar yapar (**Şekil 76f**).

Zeytin fidantırtılı, ülkemizde zeytin yetiştirilen tüm alanlarda yayılış göstermektedir.

Şekil 76. Zeytin fidantırtılı'nın sürgün ve yapraktaki (a-e) ve meyvedeki (f) zararı.

3. KONUKÇULARI

Zeytin fidan tırtılının birçok konukçusu vardır. Ülkemizde Zeytin (*Olea europea* L.) dışında dişbudak (*Fraxinus fruticans* L.), yasemin (*Jasminum* sp.), kurtbağrı (*Ligustrum* sp.) ve akçakesme (*Phillyrea media* L.) üzerinde beslendiği görülmüştür.

4. DOĞAL DÜŞMANLARI VE ETKİNLİKLERİ

Ülkemizde yapılan çalışmalarda, Zeytin fidantırtılının az sayıda doğal düşmanı saptanmıştır.

Predatörü:

Chrysoperla carnea (Steph.) (Neur.: Chrysopidae)

Parazitoiti:

Apanteles syleptae Ferrière.(Hym.: Braconidae)

5. MÜCADELESİ

5.1. Kültürel Önlemler

- Bahçe kenarlarında veya çevresinde bulunan zararlıların diğer konukçularının yok edilmesi birinci döl larvalarının beslenmesini engellemesi bakımından yararlıdır.
- Toprak altında kışlayan larvaların soğuk günlerde toprak yüzeyine çıkarılması için kış aylarında yapılacak toprak sürümü yararlıdır.
- İlk dönem larvaların obur sürgünleri sevdiği ve bunlar üzerinde kolay gelişebildiği göz önüne alınarak, bunların temizlenip yakılması ve böylece larva popülasyonunun düşürülmesi mümkündür.

5.2. Kimyasal Mücadele

Bu zararlıya karşı ruhsatlı bitki koruma ürünü bulunmadığından kimyasal mücadele önerilmemektedir.